

Т. О. Осташко

Ринок

РИНОК. В економічній теорії Р. визначають як будь-яку структуру, що дозволяє покупцям і продавцям обмінюватися будь-якими видами товарів, послуг та інформації; забезпечує умови для купівлі-продажу; становить сукупність систем, інститутів, процедур, соціальних відносин або інфраструктури, за допомогою яких сторони здійснюють обмін.

Шотландському економісту 18 ст. А. Сміту належать ідеї «невидимої руки Р.» і вільної торгівлі. Обмін товарами або послугами є транзакцією. До учасників Р. належать усі покупці та продавці товару, яких вважають основними ринковими силами попиту та пропозиції. На Р. встановлюється певний баланс у ціні, коли попит та пропозиція збалансовані. Вони сприяють торгівлі та дозволяють розподіляти ресурси в суспільстві. Одне із основних положень мейнстріму — віра в ефективність вільного Р. і цінового механізму.

Мікроекономічний підхід зосереджено на економічній моделі рівноважної ціни на Р. внаслідок встановлення ринкової рівноваги попиту і пропозиції.

З погляду теорії інституціоналізму Р. є структурою, що охоплює різні інститути: закони, правила гри, кодекси поведінки, типи відносин і зв'язків; у неоінституціональній економічній теорії його розглядають як інституційне утворення, що полегшує товарообмін завдяки зменшенню транзакційних витрат покупців і продавців.

Р. розрізняють за формою, масштабом (обсягом і географічним охопленням), розташуванням та типами учасників, а також за об'єктами обміну. Два найпоширеніші типи Р. за формою — фізичний, представлений фізичними місцями, де здійснюють транзакції, та віртуальний, де торгівля може відбуватися повністю онлайн. Приклади віртуальних Р. — медіаринки, інтернет-ринки (електронна комерція), штучні Р., створені для обміну прав на похідні інструменти (наприклад, торгівля викидами вуглецю).

За масштабом виокремлюють місцеві, національні, регіональні та світовий Р. За рівнем насиченості Р. може бути рівноважним (попит дорівнює пропозиції), дефіцитним (попит перевищує пропозицію) і надлишковим (пропозиція перевищує попит); за структурою — конкурентним (Р. з умовно досконалою конкуренцією), з монополістичною конкуренцією, оліго- та монопольним.

В Україні конкурентними є Р. овочів, фруктів та деяких інших сільськогосподарських товарів, що мають велику кількість продавців і однорідну продукцію; з монополістичною конкуренцією — Р. одягу та взуття, що мають багато брендів і магазинів, продукція яких відрізняється, а споживачі мають вибір між схожими варіантами; олігопольним — Р. мобільного зв'язку і АЗС; монопольним — Р. залізничних пасажирських перевезень, постачання газу, електроенергії і води в окремих регіонах. З

а рівнем розвитку економічної свободи Р. можуть бути вільними або регульованими. Більшість із них підпорядковуються правилам і нормам, встановленим державою або міжнародними торговельними угодами. На відміну від послідовників мейнстріму економічної теорії, які вважають Р. ефективним і здатним до саморегулювання, а роль держави обмежують забезпеченням ринкових умов, представники альтернативних теорій (інституціоналізму, австрійської школи, посткейнсіанства, екологічної економіки) вбачають роль держави в активному регулюванні Р. і перерозподілі ресурсів з огляду на недоліки Р. та нездатність забезпечити справедливість.

Рекомендована література

1. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Пер. з англ. К., 2000;
2. Вільямсон О. Економічні інституції капіталізму: Фірми, маркетинг, укладання контрактів / Пер. з англ. К., 2001;
3. Пустовойт О. В. Ринок: еволюція розуміння та пошуку предмета дослідження // Екон. теорія. 2017. № 1;
4. Тарасевич В. М. Історія економічних вчень: Підруч. К., 2019;
5. Фрідман М. Капіталізм і свобода / Пер. з англ. К., 2020.

Бібліографічний опис:

Ринок / Т. О. Осташко// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2025. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-890775>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).